

19.5.2025

Eduskunta
Liikenne ja viestintävaliokunta

Viite: HE 46/2025 vp

Lausunto: Hallituksen esitys eduskunnalle EU:n tekoälyasetusta täydentäväksi lainsäädännöksi

Kyberala kiittää mahdollisuudesta lausua asiasta. Kyberala ry on Teknologiateollisuus ry:n toimialayhdistys ja edustaa Suomessa toimivaa kyberturvallisuusalaa. Lausunto edustaa samalla Teknologiateollisuus ry:n kantaa, jonka jäsenet vastaavat puolesta Suomen viennistä, tutkimus- ja kehitysinvestoinneista ja työllistävät suoraan ja välillisesti neljäsosan suomalaisista.

Tiivistelmä

Yhteenveto keskeisistä kannoistamme:

- Tekoälyasetuksen markkinavalvonnan hajauttaminen on kannatettavin vaihtoehto, mutta viranomaisten yhteistyö on organisoitava valvonnan kohteiden ja viranomaisten omien tehokkuus maksimoiden.
- Liikenne- ja viestintäviraston tulisi toimia keskitettynä yhteyspisteenä tarjoten asiantuntijatukea muille toimivaltaisille viranomaisille ja vastaisi yhteydenpidosta EU:n yhteistyöelimiin ja sille tulisi osoittaa välttämättömät resurssit tehtävää varten.
- Tekoälyjärjestelmän ”riskiluokka” tulisi ymmärtää järjestelmän käyttötarkoituksen kautta syntyvään riskiin eikä siihen, että kyse olisi jonkin toimitettavan tekoälyratkaisun ominaisuus tuotteena tai palveluna.
- Koska kyse on täysin uudesta sääntelystä, toimivaltaisten viranomaisten tulisi nojautua ensisijaisesti ohjeisiin ja neuvontaan sekä toimenpidemääräyksiin valvontatoiminnassaan.

Markkinavalvonnan hajauttaminen ja keskitetty yhteyspiste

Tekoälyjärjestelmiä ei ole EU:ssa aiemmin säännelty, eikä niille näin ole vakiintuneita valvontarakenteita, on perusteltua pyrkiä rakentamaan valvontamalli hyödyntäen olemassa olevia markkinavalvonnan puitteita. Ratkaisua puoltaa myös se, että tekoälyasetus toimii sekä tuotesektorikohtaisena sääntelynä että horisontaalisena, eri sektorien yli ulottuvana sääntelynä. Koska tekoälyjärjestelmät integroitavat yhä useampaan tuotekategoriaan, on valvontaviranomaisten joka tapauksessa syytä vahvistaa osaamistaan tekoälyteknologioista.

Suuririskisten tekoälyjärjestelmien, jotka ovat tekoälyasetuksen I liitteen A-jaksossa määriteltyjen EU:n yhdenmukaistettujen säädösten piiriin tulevia tuotteita tai näiden turvakomponentteja, valvonta on sektorikohtaisen substanssiosaamisen tähden perusteltua osoittaa näiden sektorien markkinavalvonnasta nykyisin vastaaville viranomaisille. Asetuksen III liitteessä eriteltyjen muiden suuririskisten sovellussektorien valvonta tulisi myös osoittaa niille viranomaisille, joilla on paras tuntemus kyseisistä sektoreista. On kuitenkin välttämätöntä havaita, että tekoälyn käyttötarkoitus on keskeisin riskiluokan määrittämiseen vaikuttava tekijä, ei sen tyyppi tai valmistajan markkinoima soveltumisalue tai muu yleinen kuvaus. Tämä tarkoittaa sitä, että viranomaisten tehtäväpiirien ja vastuiden määrittämisen tulisi huomioida tekoälyjärjestelmien käyttötarkoitussidonnaisuus.

Tiettyjen tekoälyjärjestelmien avoimuusvelvoitteiden valvonta on loogista toteuttaa ehdotetusti suuririskisten järjestelmien sektorikohtaisen valvonnan yhteydessä. Kun avoimuusvelvoitteet koskevat muita kuin suuririskisiä järjestelmiä, on valvonta tarkoituksenmukaista osoittaa Liikenne- ja viestintävirastolle, koska tässä on yhtymäkohta viraston nykyiseen tehtävään digipalveluasetuksen mukaisten verkkoalustojen valvojana.

19.5.2025

Kiellettyjen tekoälykäytänteiden valvonnan osoittaminen tietosuojavalvottuutelle on myös ehdotuksena perusteltu, koska näillä käytänteillä on vahva yhteys henkilötietojen käsittelyyn ja näin tietosuojasääntelyyn sekä muihin perusoikeuksiin. Hajautettu malli ei kuitenkaan ole ongelmaton selkeyden, tiedonvaihdon ja resurssitehokkuuden kannalta. Siksi onkin varmistettava, että markkinavalvontaviranomaisten yhteistyö on tiivistä ja nojautuu keskeisesti palvelumalliin suhteessa valvonnan kohteisiin. Viranomaisyhteistyössä tulee huolehtia siitä, että asetuksen soveltamisalaan tuleville toimijoille on tarjolla tietoa ja ohjausta asetuksen vaatimuksista ja valvontamekanismeista.

Yhdymme ehdotukseen siitä, että Liikenne- ja viestintävirasto toimisi asetuksen edellyttämänä keskitettynä yhteyspisteenä, joka tarjoaisi asiantuntijatukea muille toimivaltaisille viranomaisille ja vastaisi yhteydenpidosta EU:n yhteistyöelimiin. Ehdotettavasta uudesta tehtävästä aiheutuu virastolle taloudellisten ja henkilöresurssien henkilöstöresurssien kohdentamistarpeita. Kohdentamisen tai priorisoinnin ei tule aiheuttaa kielteisiä seurauksia muiden uusien EU-säädösten toimenpanoon liittyvien tehtävien tehokkaalta suorittamisesta (mm. NIS2-direktiivi, E-evidence-asetus, kyberkestävyyssäädös, datasäädös, kybersolidarissuussäädös tai radiolaitedirektiivi). Virastolle tulee osoittaa välttämättömät resurssit tehtävää varten.

Katsomme, että asetukseen sisältyvät tiedotus- ja koulutustehtävät tulisi säätää toteutettavaksi yhteistyössä markkinatoimijoiden kanssa uuden nopeasti kehittyvän teknologian vuorovaikutuksen varmistamiseksi. Tehtäväkokonaisuudessa on myös mahdollinen yhteys asetuksen edellyttämään sääntelyn testiympäristöön, josta on tarkoitus valmistella erillinen hallituksen esitys. Tukea ja neuvontaa olisi tarjottava myös julkisen sektorin ICT-ratkaisujen hankkijoille, jotta oikeudelliset vaatimukset eivät muodostu esteeksi suuririskisten tekoälyjärjestelmien kehittämiseksi ja käyttöönnotolle. Koska kyseessä on täysin uusi valvontamalli, on tärkeätä arvioida sen toimivuutta kokemusten kerryttyä. Tarkastelua on hyvä tehdä suhteessa myös muihin EU:n digi- ja datasäädösten tuomiin viranomaistehtäviin ja niiden järjestämiseen.

Seuraamusmaksut

Pidämme oikeusturvan kannalta perusteltuna, että tekoälyasetuksen mukaisista seuraamusmaksuista säädettäisiin täydentävästi ja tarkentavasti kansallisella lainsäädännöllä. Tähän lukeutuu monijäsenisen seuraamuslautakunnan perustaminen määräämään seuraamusmaksu asetuksen säännösten vakavimmista rikkomuksista.

Koska tekoälyasetus on täysin uuttaa sääntelyä, on tärkeätä, että toimivaltaiset viranomaiset pyrkivät ensisijaisesti ohjauksen ja neuvonnan ja tarvittaessa toimenpidemääräysten keinoin saattamaan toimijat korjaamaan puutteet toiminnassaan. Seuraamusmaksua määrättäessä viranomaisten on käytettävä kokonaisarviointiin perustuvaa harkintaa ja perustettava ratkaisunsa mahdollisille ennakotapauksille, jotta seuraamuskäytännöt muodostuvat oikeasuhtaisiksi ja oikeudenmukaisiksi.

Muuta

On jokseenkin selvää, että vaikutusten arviointi on haastavaa, koska kyseessä on uusi sääntely, joka kohdistuu nopeasti kehittyvään teknologiaan, erityisesti yleiskäyttöisiin tekoälymalleihin ja generatiivisiin järjestelmiin. EU:n yhdenmukaistetut tuoteturvasäädökset, jotka koskevat suuririskisiä tekoälyjärjestelmiä, lisäävät arvioinnin vaikeutta ja epävarmuuksia. Tämä on tehnyt myös säädösvalmistelusta haastavaa. Lopputuloksena on monimutkainen asetus, joka ei kaikilta osin täytä laadukkaan lain kriteerejä, kuten tarkkarajaisuutta, oikeasuhtaisuutta ja ennustettavuutta. Tekoälyasetus voi tuottaa merkittävän taakan yrityksille, viranomaisille ja

19.5.2025

muille toimijoille. Lainsäätäjät ovatkin päättäneet velvoittaa jäsenmaita perustamaan sääntelyn testiympäristöjä taakan helpottamiseksi, mikä tosin indikoi myös sääntelyn haastavuutta.

.

Teknologiateollisuus ry

Kyberala ry

Matti Mannonen
Johtaja, Uudistuva teollisuus

Peter Sund
Toimitusjohtaja

Lisätiedot:

Peter Sund, 050 565 0621
peter.sund@teknologiateollisuus.fi